

УДК 372.853:371.3:377.36

Т.О. Семакова,
к.пед.н., доцент,
Одеський національний
політехнічний
університет,
e-mail: gulaeva-68@mail.ru

С.О. Заболотна,
викладач, Херсонський
політехнічний коледж
Одеського
національного
політехнічного
університету,
e-mail: zabolotna.62
@mail.ru

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ЗА І ПРОТИ

Т.О. Семакова, С.О. Заболотна.
Дистанційне навчання: за і проти. У статті розглядається досвід запровадження елементів дистанційної освіти в навчальний процес, що відбувається у Херсонському політехнічному коледжі Одеського національного політехнічного університету.

T.A. Semakova, S.A. Zabolotna. **Distance learning: behind and against.** The article discusses the experience of implementation of distance education elements in the learning process that takes place in the Kherson polytechnic college of the Odessa National Polytechnic University.

Вступ. Інформатизація освіти в Україні - один з найважливіших механізмів, що зачіпає основні напрямки модернізації освітньої системи. Сучасні інформаційні технології відкривають нові перспективи для підвищення ефективності освітнього процесу. Велика роль надається методам активного пізнання, самоосвіті, дистанційним освітнім програмам.

Дистанційна освіта - навчання на відстані - набуває сьогодні все більшої популярності. За наявності сучасних комп'ютерних технологій та Інтернету вона стає зручною та доступною.

Проблемами впровадження комп'ютерних технологій в процес навчання займаються багато науковців. Зокрема, проводяться експерименти з визначення функцій, які можуть бути покладені на нові інформаційні технології в навчальному процесі (Г.Бал, Т.Гергей, В.Глушков, А.Довгяло, А.Єршов, М.Жалдак, В.Монахов, І.Підласий, С.Смирнов та ін.); досліджуються видозміни в діяльності суб'єктів навчання та особливості спілкування «педагог-учень» з використанням НІТ (А.В.Брушлінський, Т.Б.Габій, А.М.Матюшкін, Є.І.Машбиць, О.К.Тихомиров та ін.); розробляються і пропонуються до впровадження програмні педагогічні засоби з метою вивчення різних дисциплін у школах та вузах [1-7].

Між тим, аналіз науково-методичної літератури дозволив виявити, що таке важливе питання, як запровадження дистанційного навчання (ДН) у ВНЗ I-II рівнів акредитації, залишається недостатньо розкритим.

Тому **метою** нашого дослідження стало вивчення досвіду запровадження елементів дистанційної освіти в навчальний процес, що відбувається в згаданих навчальних закладах.

Матеріал і результати дослідження. Новий досвід, пов'язаний із впровадженням дистанційних технологій навчання в освітній процес, отримали викладачі й студенти Херсонського політехнічного коледжу Одеського національного політехнічного університету (ХПТК ОНПУ) у 2014-2015 навчальному році. Основні засади організації та запровадження ДН були визначені методичною радою коледжу на підставі Положення про ДН, затвердженого наказом МОН України від 25.04.2013 за № 466.

До впровадження в освітній процес було обрано таку популярну форму дистанційного інтерактивного навчання, як вебінар.

Вебінар, як особлива форма навчання, з'явився наприкінці 1990-х рр., коли в мережі Інтернет стали масово використовуватися надійні системи конференц-зв'язку. Торговий знак «Webinar» був зареєстрований в 1998 р.; в даний його власником є компанія InterCall.

Мережевий характер навчання, що дозволяє вести заняття дистанційно - це головний плюс вебінару, порівняно з традиційним семінаром, що вимагає фізичної присутності всіх його учасників в одній аудиторії. Разом з тим, таке заняття максимально наближене до безпосередньої взаємодії, оскільки дозволяє викладачеві вести зі студентами діалог в режимі реального часу. В сукупності це забезпечує порівняно невисоку собівартість організації занять-вебінарів за наявності необхідних технічних умов і зростання популярності вебінарів як ефективної форми додаткової освіти.

Визначаючи місце вебінару в системі форм ДН, його нерідко називають різновидом веб-конференцій, веб-презентацій чи інших форм дистанційного спілкування в режимі онлайн.

Це не зовсім вірно, оскільки засоби навчання, використовувані в ході вебінару, охоплюють практично всі види мережевих ресурсів. Крім того, на відміну, наприклад, від відеоконференції або конференції в форматі веб-форуму, які були створені для будь-якого дистанційного спілкування в мережі інтернет та потім пристосовані для навчання, вебінар спочатку з'явився як форма навчання, яка використовує різноманітні електронні засоби та мережеві технології.

Таким чином, *вебінар - це інтерактивне мережеве навчальне заняття, що проводиться викладачем дистанційно з використанням*

різноманітних програмних засобів та мережесих ресурсів, що забезпечують високу інформаційну насиченість і активність студентів в режимі реального часу.

У своїй статті ми зупинимося на результатах нашого дослідження, метою якого стало виявлення враження студентів від запровадження ДН у формі вебінарів, проведеного педагогічним колективом у ХІТК ОНПУ протягом двох тижнів, з 16.02.2015 р. по 28.02.2015 р.

До процесу дослідження були залучені студенти I-II курсів економіко-технологічного відділення та відділення програмування й комп'ютерної інженерії. Загальна кількість респондентів склала 78 осіб (40 осіб - на I курсі, 38 осіб – на II курсі).

Серед обраних студентів експериментальних груп нами було проведено анкетування. Анкета включала 8 питань, які дозволили виявити загальні враження опитуваних від участі у вебінарах з різних дисциплін.

Необхідність врахування вікових особливостей студентів та специфіки організації навчального процесу на різних курсах змусила нас поділити респондентів на дві групи: першу групу склали студенти I курсу, другу групу - студенти II курсу.

Контингент студентів I курсу відрізнявся тим, що на момент проведення вебінарів вони мали невеликий досвід навчання в умовах коледжу (4 місяці), а до того набували знань, умінь і навичок в різних умовах навчання. Це проявилось в таких особливостях першокурсників, як різноманітна безсистемна підготовка з різних предметів та до самостійної навчальної роботи, формалізм у знаннях, відсутність необхідних умінь і навичок пізнавальної діяльності, необ'єктивність оцінювання знань у школі. Другу експериментальну групу склали студенти, що навчалися на II курсі, тобто вивчали окрім загальноосвітніх предметів ще й дисципліни загальнопрофесійного циклу, набули спільного досвіду навчання у ВНЗ, зокрема, досвіду самостійної пізнавальної діяльності.

За результатами опитування нами складені дві таблиці. Таблиця 1 охоплює думки студентів з приводу використання вебінарів у системі навчання. У таблиці 2 відображено успішність студентів досліджуваних груп за 2014-2015 навчальний рік.

Як видно з таблиці, переважна більшість студентів приймала участь у вебінарах. Причому більше зацікавленості в цьому процесі виявили першокурсники. Третина другокурсників не приймала участі у такій формі роботи зовсім. Це означає, що не всі студенти коледжу набули необхідних знань і умінь з тем, розглянутих під час проведення навчальних занять у формі вебінарів.

Звертаємо вашу увагу на відповіді на питання № 2,4,5,6, які розкривають причини, що спонукали студентів брати участь у веб-семінарах.

У своєму дослідженні ми спираємось на підхід у вивченні структури мотиваційної діяльності, запропонований румунським соціологом К. Замфір, яка виділяє три аспекти мотивації: внутрішня мотивація (ВМ), зовнішня позитивна (ЗПМ) та зовнішня негативна (ЗНМ) мотивації.

Проаналізуємо більш докладно інформацію з таблиці 1.

Таблиця 1

Враження студентів від роботи на вебінарах

№ зп	Запитання в анкеті	Кількість студентів (%)	
		I курс	II курс
1	Чи приймали Ви участь у проведенні вебінарів? а) так, у більшості приймав участь; б) ні, у більшості не приймав участі; в) приймав участь лише в деяких вебінарах.	а) 88 б) 5 в) 7	а) 65 б) 30 в) 5
2	Причини, з яких я приймав участь у вебінарах... а) мені було цікаво; б) хотів отримати високу оцінку; в) не хотів отримати низьку оцінку; г) не хотів ображати викладача; д) тому, що всі студенти приймали участь; е) інші причини (назвати); ж) мені всі одно.	а) 23 б) 48 в) 45 г) 40 д) 38 е) 8 ж) 3	а) 49 б) 51 в) 16 г) 8 д) 8 е) 8 ж) 3
3	Я не приймав участі у вебінарах, тому що... а) не маю комп'ютера з доступом до Інтернету; б) маю комп'ютер з обмеженим доступом до Інтернету; в) не хотів приймати участь; г) інші причини (назвати).	а) 3 б) 33 в) 10 г) 8	а) 3 б) 22 в) 5 г) 5
4	Більшість вебінарів з різних предметів були корисними і цікавими для мене. а) так; б) ні.	а) 43 б) 57	а) 32 б) 68
5	З якої причини Ви дали попередню відповідь? Назвіть самостійно.	Так, тому що... а) нова форма заняття-8 б) цікаві презентації-8 в) було цікаво-5	Так, тому що... а) було цікаво-19 б) цікаві предмети-11 в) нова форма заняття-8

		<p>г) пізнавально-5 д) студенти слухали уважно-3 е) корисно-3</p> <p>Ні, тому що...</p> <p>а) немає відповіді-35</p>	<p>г) нова інформація-7 д) пізнавально-3 е) пов'язано 3 майбутньою спеціальністю-3 ж) зручно-3 з) викладачі старалися-3 и) можливість поговорити 3 викладачем-3 к) потрібно вивчити все-3 л) іноді цікаві теми-3</p> <p>Ні, тому що...</p> <p>а) немає відповіді-32</p>
6	<p>Найбільш цікавими для мене були вебінари з наступних предметів (назвати предмети)...., тому що... (назвіть причини).</p>	<p>Дисципліни а) математика-35 б) історія України-25 в) біологія-25 г) укр. літ-ра-25 д) фізика-25 е) всесв.історія- 25 ж) англ.мова-20 з) світ.літ-ра-20 и) хімія-18 к) фізкультура-18 л) укр. мова-8 м) всі предмети цікаві-3 н) нічого не цікаво-20</p>	<p>Дисципліни а) менеджмент-30 б) фін. облік-30 в) маркетинг-27 г) економіка-16 д) статистика-11 е) англ. мова-8 ж) фізкультура-8 з) фінанси-5 и) БЖД-5 к) рекламно- інформаційна діяльність-5 л) філософія-3 м) всі предмети цікаві-11 н) нічого не цікаво-5</p>
		<p>б) поганий зв'язок-8 в) незручно-8; г) не все зрозуміло-5 д) не цікаво-5; е) деякі теми нецікаві-5 ж) вдома багато відволікаючих факторів-5</p>	<p>б) поганий зв'язок-8 в) не все було зрозуміло-5 г) не цікаво-5 д) інформація засвоїлася неповністю-3 е) недостатньо організовані вебінари-3</p>

		з) у програмі багато зайвого-3 и) складно-3 к) легше засвоювати, коли викладач розповідає-3 л) змусили-3 м) дуже багато самостійної роботи потім-3 н) були опитування-3	ж) краще вчитися в коледжі-3
		Причини	
		а) цікавий матеріал-14 б) цікаві презентації-5 в) не треба багато писати-3 г) цікаво розбирати матеріал-3 д) подобається предмет-3	а) цікавий матеріал-19 б) доступно викладено-11 в) подобається викладач-8 г) гарний зв'язок -8 д) вебінари як повноцінні пари-5 е) чітко роздано завдання-3 ж) цікаві презентації-3
7	Чи хотіли б Ви подальшого запровадження дистанційного навчання у навчальний процес коледжу? а) так; б) ні.	а) 35 б) 65	а) 32 б) 68
8	Які способи проведення дистанційного навчання Ви можете запропонувати? а) через Skype; б) електронною поштою; в) вебінар; г) ніяких форм; д) немає відповіді.	а) 13 б) 3 в) 3 г) 33 д) 58	а) 35 б) 3 в) 8 г) 19 д) 35

Ми поділяємо думку автора про те, що для високої ефективності пізнавальної діяльності найбільш сприятливе таке співвідношення між згаданими трьома видами мотивації: $VM > ЗПМ > ЗНМ$. Це означає, що найбільш успішно можна здійснювати пізнавальну діяльність, якщо її причини є проявами внутрішньої мотивації. Наприклад, студент вважає, що йому було цікаво. Менш успішною є діяльність, якщо її хтось ззовні

мотивує, і мотивує позитивно. Проявами зовнішньої позитивної мотивації є відповіді: хотів отримати високу оцінку, не хотів ображати викладача. Найменш ефективною є діяльність, коли студент керується зовнішньо негативними мотивами, наприклад, не хотів отримати низьку оцінку (бо це наказується), тому, що всі студенти приймали участь (щоб не відрізнятись від інших).

Аналіз результатів відповідей на 2 питання («Причини, з яких я приймав участь у вебінарах...») дозволив виявити, що у більшості респондентів переважала не внутрішня, а зовнішня позитивна мотивація. Відповідь б) обрали 48 та 51% відповідно. Але в подальшому є відмінність між групами. Першокурсників характеризує високий рівень зовнішньої негативної мотивації: 45% не хотіли отримати низьку оцінку, 38% приймали участь у вебінарах, тому, що так робили всі. І на третьому місці за кількістю обирань є зацікавленість їх у такому виді діяльності. На відміну від I курсу, студенти II курсу зацікавленість у вебінарах, що є проявом внутрішньої мотивації, поставили на друге місце. Це може означати, що проведення вебінарів на II курсі є більш вдалою формою навчання, ніж на I курсі.

3 питання («Я не приймав участі у вебінарах, тому що...») дозволило виявити, що третина першокурсників не мала технічної можливості приймати участь у вебінарах, а серед другокурсників цей показник нижчий - чверть від опитаних не мали можливості повноцінно працювати. Це засвідчує, що не можна використовувати вебінари довгостроково як єдину форму навчання в освітньому закладі.

4 питання («Більшість вебінарів з різних предметів були корисними і цікавими для мене») виявило, що визнають користь і проявляють зацікавленість у такій формі навчальної роботи 43% першокурсників та лише 32% другокурсників.

Відповіді на 5 питання («З якої причини Ви дали попередню відповідь? Назвіть самостійно») студенти пропонували самі. Ми їх класифікували і розташували у порядку зменшення кількостей відповідей. При виборі відповіді «Так, тому що...» I курс зацікавила нова форма навчальної діяльності, цікаві презентації, а II курс визнав її цікавою, бо надана інформація, пов'язана з майбутньою спеціальністю була представлена у новій для них формі. Обравши відповідь «Ні, тому що...», студенти відмічають неякісний технічний зв'язок, незручність із-за багатьох відволікаючих факторів вдома.

Діапазон дисциплін, з яких студенти визнали обрані вебінари цікавими, досить широкий. Але насторожує той факт, що 20-ти відсоткам першокурсників нічого не було цікаво, між тим, як тільки 5%

другокурсників визнали, що їм нічого не було цікаво. Можливо, що пояснення такої відмінності полягає в тому, що другокурсники мотивовані тим, що вивчали дисципліни, пов'язані з майбутньою спеціальністю Деякі пояснення видно з інформації у колонці «Причини».

На 7 питання («Чи хотіли б Ви подальшого запровадження ДН у навчальний процес коледжу?») лише 35% і 32% студентів відповіли ствердно. Але більшість студентів поки що не готові психологічно до систематичного запровадження ДН у коледжі.

З відповідей на 8 питання («Які способи проведення ДН Ви можете запропонувати?») видно, що студенти знайомі лише з такими формами ДН, як навчання через Skype, листування електронною поштою та вебінар. 58% та 35% не назвали ніяких форм додатково. А 33% першокурсників і 19% другокурсників не просто не запропонували ніяких форм ДН, а й заявили про бажання повернутися до традиційної класно-урочної форми навчання.

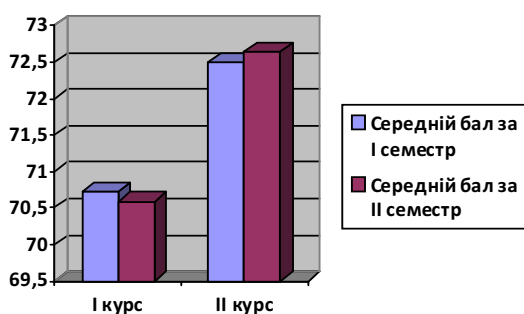
В результаті проведеного аналізу ми поставили перед собою питання: яким чином вплинуло ДН на успішність студентів?

З метою пошуку відповіді на це питання нами було проведено порівняльний аналіз середніх балів, отриманих студентами експериментальних груп з усіх дисциплін до (за I семестр) і після проведення вебінарів (за II семестр). Результати відображені у таблиці 2 та на діаграмі.

Таблиця 2

Успішність студентів за 2014-2015 навчальний рік

№ зп	Показник	Досліджувана група	
		I курс (за 5-бальною шкалою)	II курс (за 100-бальною шкалою)
1	Середній бал за I семестр	6,34	72,50
2	Середній бал за II семестр	6,21	72,65
3	Зміна середнього бала (бали)	-0,23	+0,15
4	Зміна середнього бала (%)	-3,6	+0,21

Нас цікавило питання, чи відбулася зміна в середніх балах за II семестр студентів з досліджуваних груп до і після запровадження вебінарів. У першокурсників знизився середній бал на 3,6%, а у другокурсників відбулося

зростання середнього бала на 0,21%.

Така різниця, на нашу думку, не є суттєвою. Але якщо бути більш пунктуальним, то все ж таки успішність у першокурсників трохи знизилася протягом II семестру, коли проводилися вебінари. Але ми не можемо однозначно стверджувати, що причиною цього було ДН, бо навчальний процес у поточному навчальному році був перевантажений і мала місце велика перерва між I і II семестрами.

Висновки. Досвід запровадження елементів ДН у формі вебінарів в освітній процес ХПТК ОНПУ засвідчив наступне:

- така форма навчальної роботи є цікавою для студентів, що є важливим мотивуючим фактором в активізації їх пізнавальної діяльності;
- не всі студенти прийняли участь у проведенні вебінарів, що негативно вплинуло на навчальний процес;
- бажано запроваджувати ДН періодично і на нетривалі терміни;
- диференціювати кількість вебінарів в залежності від віку студентів;
- забезпечити якісну технічну підтримку при проведенні вебінарів;
- викладачам необхідно запроваджувати більш різноманітні форми навчальної діяльності при опрацюванні матеріалу зі студентами;
- забезпечити методичну підтримку викладачам, які мають невеликий досвід роботи в навчальному закладі.

Література

1. Гуляєва Т.О. Формування умінь і навичок самоосвітньої діяльності студентів технічних коледжів у процесі вивчення фізики : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.02 / Гуляєва Тетяна Олексіївна. – Київ, 2010. – 265 с.
2. Дишляєва С. Інформаційно-комунікаційні технології та їх роль в освітньому процесі [Електронний ресурс] / С.Дишляєва. - Режим доступу : [http:// www.osvita.ua](http://www.osvita.ua).
3. Дорошенко Ю.О. Біологія та екологія з комп'ютером [Текст] / Ю.О.Дорошенко. – К.: Шкільний світ, Вид. Галіцина, 2005. – 128с.
4. Каяліна С.В. Розвиток пізнавальної самостійності учнів засобами комп'ютерної техніки на уроках хімії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання хімії» / С.В. Каяліна. – К., 2004. – 24 с.
5. Коваль Т.І. Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності : навч.-метод. посібник / Т.І.Коваль. – К.: Вид. центр НЛУ, 2009. – 380 с.
6. Козлакова Г.О. Теоретичні і методичні основи застосування інформаційних технологій у вищій технічній освіті: Моногр. /Г.О.Козлакова.–К.:ІЗМН,ВІПОЛ,1997.–180 с.
7. Павленко Т.П. Сучасні інформаційно-комп'ютерні технології в біологічній освіті [Електронний ресурс] / Т.П.Павленко. - Режим доступу : <http://pti.kiev.ua>.

Надійшла до редакції 11.12.2015